

การดำเนินนโยบายรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย ของกรุงเทพมหานคร*

METROPOLITAN ADMINISTRATION TO IMPLEMENT THE POLICY ON THE CLEANLINESS AND ORDERLINESS OF BANGKOK

เอกรินทร์ ศิริรัตนชัย

Akgarin Siroratch

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University

E-mail: akgarinsiroratchai@gmail.com

บทคัดย่อ

ปัจจุบันกรุงเทพฯ ได้กำหนดนโยบายรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของกรุงเทพฯ โดยการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย เพื่อคืนทางเท้าให้แก่ประชาชน ซึ่งการนำนโยบายไปปฏิบัติได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทั้งนี้ นโยบายได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามนโยบายอย่างมาก และนโยบายนี้จะสามารถดำเนินการบรรลุผลสำเร็จได้อย่างแน่นอน อีกทั้งเป็นการคืนทางเท้าให้กับประชาชนชาวกรุงเทพฯ ได้อย่างยั่งยืน แต่อย่างไรก็ตามปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ให้นโยบายนี้เกิดผลอย่างยั่งยืนนั้น คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในการแก้ไขปัญหาความสามารถของข้าราชการในการแก้ไขปัญหา การเข้าร่วมของรัฐในการแก้ไขปัญหา และทรัพยากรในการดำเนินนโยบายการแก้ไขปัญหา โดยไม่สนับสนุนกลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบได้ปฏิบัติงานตามกฎหมาย ไม่ละเว้นการปฏิบัติ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ปัญหาเหล่านี้หมดไปได้อย่างแน่นอน และทางเท้าจะกลายเป็นทางที่ใช้กิจกรรมเฉพาะในส่วนที่กำหนดไว้ ซึ่งส่งผลถึงภาพลักษณ์ให้กับกรุงเทพฯ ในการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของกรุงเทพฯ

คำสำคัญ: การดำเนินนโยบาย; รักษาความสะอาด; ความเป็นระเบียบเรียบร้อย

Abstract

Currently, Bangkok has established a policy to maintain the cleanliness and tidiness of Bangkok organizing hawker-stall traders to return the sidewalk to the people. The implementation of the policy has received support from all sectors. Including various related agencies This policy is highly encouraged by all sectors that have been involved in the implementation of the policy. And this policy will certainly be able to achieve success. In addition, it is a sustainable return of the

* Received October 22, 2020; Revised December 3, 2020; Accepted March 20, 2021

sidewalk to the people of Bangkok. However, the most important factor for this policy to be sustainable is its unity in solving the problem. The ability of government officials to solve problems. The participation of the state in solving the problem and resources for implementing problem solving policies Without supporting the group of hawker-stalls. The responsible officer has performed the work in accordance with the law. Do not ignore practice etc. Which will definitely make these problems go away and the sidewalk becomes a path that uses specific activities in the specified areas This resulted in the image of Bangkok in maintaining the cleanliness and tidy of Bangkok.

Keywords: Implementation of the policy; Keep clean; cleanliness and orderliness

บทนำ

กรุงเทพฯเป็นเมืองหลวงที่มีประชากรมากที่สุดของประเทศไทย เป็นศูนย์กลางทางการปกครอง การศึกษา การคมนาคม การเงินการธนาคาร การพาณิชย์ ฯลฯ และความเจริญของประเทศ กรุงเทพฯ จัดได้ว่าเป็นนครโลก และยังเป็นเมืองที่มีตึกรามบ้านช่องมากที่สุด มีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง จึงทำให้กรุงเทพฯเป็นกำลังทางการเงิน และธุรกิจในภูมิภาค ซึ่งกำลังเติบโตเป็นศูนย์กลางทางศิลปะแฟชั่น และการบันเทิงในภูมิภาค จึงก่อให้เกิดการเติบโตของกรุงเทพฯ และทำให้เกิดการวางผังเมืองทำให้ระบบโครงสร้างพื้นฐานไม่เพียงพอ ส่งผลก่อให้เกิดปัญหาการจราจรแออัดและเรื้อรัง การจราจรติดขัดในกรุงเทพฯเป็นปัญหาที่สำคัญ และเป็นปัญหาที่เห็นได้ชัดว่าเกิดจากการหาบเร่-แผงลอยซึ่งมีการรुक้าในพื้นที่ผิวการจราจร ปัญหาทัศนียภาพสภาพพื้นที่ถนนชำรุดทรุดโทรม ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาคนยากไร้ นอกจากนี้กรุงเทพฯยังเป็นแหล่งรวมของประชาชนในการประกอบอาชีพ และการทำมาหากินของผู้คนในประเทศด้วยการหาบเร่-แผงลอยเป็นปัญหาสำคัญของกรุงเทพฯซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่เกิดขึ้นตามสภาพของสังคมไทยที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและประกอบอาชีพตามความสะดวกในการขนส่งเดินทาง ส่งผลให้หาบเร่-แผงลอยมีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น และมีการรुक้าเข้าไปในพื้นที่สาธารณะ หรือรुक้าเข้าไปบนผิวจราจร อันก่อให้เกิดอันตรายกับผู้ใช้รถใช้ถนน และเป็นปัญหาที่ต่อเนื่องมายาวนานด้วย ซึ่งต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 โดยสำนักเทศกิจเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจที่มีความรับผิดชอบเกี่ยว กับการควบคุมดูแล ตรวจสอบ และบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพฯ รวมทั้งการปฏิบัติงานด้านการดูแล และให้บริการในการสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายของผู้บริหาร และการส่งเสริม ความปลอดภัยของประชาชน โดยเฉพาะการจัดระเบียบเมืองในส่วนของการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยที่มีปัญหาในเรื่องการรुक้าพื้นที่ทางเท้าของพ่อค้า-แม่ค้า มีผลให้ประชาชนทั่วไปสัญจรไปมาไม่สะดวก และขาดความปลอดภัยต่อการจราจร

บนทางเท้า ดังนั้นการปฏิบัติงานตามนโยบายของผู้บริหารต้องปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎระเบียบข้อบังคับของกฎหมายที่มีอยู่ ส่วนการกำหนดนโยบายต่างๆ นั้น มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามผู้บริหารในแต่ละยุคแต่ละสมัยทำให้นโยบายไม่ต่อเนื่อง

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น กรุงเทพฯได้ดำเนินนโยบายรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองโดยการบังคับใช้พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 กับผู้ค้าที่ไม่เคารพในกฎที่กำหนดขึ้นซึ่งเป็นนโยบายที่มุ่งแก้ปัญหาการจำหน่ายสินค้าและบริการในที่หรือทางสาธารณะที่ผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยรูก้าทางเดินเท้าและถนน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการจราจร ไม่สะดวก ปัญหาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง และปัญหาอิทธิพลเพื่อให้กรุงเทพฯเป็นเมืองที่น่าอยู่มีความสะอาด อย่างไรก็ตามการบังคับใช้พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 และการยกเลิกจุดผ่อนผันตั้งแต่ประมาณปี 2548 นั้นยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ในบทความทางวิชาการนี้ ผู้เขียนได้ทำการศึกษาประกอบไปด้วยเนื้อหา ดังต่อไปนี้ 1) การแก้ไขปัญหารักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย 2) แนวคิดการดำเนินงานตามนโยบายการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย 3) แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถของข้าราชการในการแก้ไขปัญหา 4) การเข้าร่วมของรัฐในการแก้ไขปัญหา 5) ทรัพยากรในการดำเนินนโยบายการแก้ปัญหา 6) การดำเนินนโยบายจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยในพื้นที่กรุงเทพฯ และ 7) แนวทางการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย ซึ่งจะได้นำกล่าวถึงต่อไปนี้

การแก้ไขปัญหารักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย

ช่วง พ.ศ. 2535-2539 เป็นช่วงของ ร้อยเอกกฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยมีการดำเนินนโยบายที่มีลักษณะเป็นกลางๆ ค่อนข้างเสรีแต่ไม่ปล่อยให้เสรีเกินไป ซึ่งมีการกำหนดเป็นจุดผ่อนผันในการปฏิบัติงานในพื้นที่และมีการเข้มงวดกวดขันเป็นครั้งคราวที่มีการร้องเรียน

ช่วง พ.ศ. 2539-2543 เป็นช่วงของ ดร.พิจิตต รัตตกุล ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง โดยมีการดำเนินนโยบายมีการจัดทำบัญชีทะเบียนผู้ค้ามีการกำหนดจุดผ่อนผันเพิ่มเติม แต่ไม่กำหนดในบริเวณพื้นที่หรือจุดกวดขันพิเศษ มีโครงการช่วยเหลือผู้ประกอบการอาชีพอิสระ

ช่วง พ.ศ. 2543-2547 เป็นช่วงของ นายสมักร สุนทรเวช ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง โดยมีการยกเลิกนโยบายการควบคุมดูแลหาบเร่-แผงลอย และไม่มีการหยุดขายในวันพุธ แต่ห้ามเพิ่มจำนวนผู้ค้าในจุดผ่อนผัน

ช่วง พ.ศ. 2547-2551 เป็นช่วงของ นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง มีนโยบายลดจำนวนผู้ค้าเถื่อนและผู้ค้านอกจุดผ่อนผัน เปลี่ยนมาให้หยุดขายวันจันทร์ ออกหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการตั้งวางแผงค้าในพื้นที่ผ่อนผัน

ช่วง พ.ศ. 2552-2559 เป็นช่วงของ ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร (สมัยที่ 1) ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มาจากการเลือกตั้ง มีการดำเนินนโยบายเน้นการควบคุมผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย มีโครงการหาบเร่ มีโครงการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยแต่ได้ชะลอไว้ก่อนเนื่องจากปัญหาด้านเศรษฐกิจ

ช่วง พ.ศ. 2559-ปัจจุบัน พล.ต.อ. อัศวิน ขวัญเมือง ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งมาจากการแต่งตั้งของคณะกรรมการความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ โดยใช้มาตรา 44 โดยได้ปลด ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร และมีการดำเนินนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยอย่างจริงจัง และต่อเนื่องจากสมัย ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร เรื่อยมา (สำนักนโยบายและแผน, 2556)

แนวคิดการดำเนินงานตามนโยบายการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย

การดำเนินงานตามนโยบายของกรุงเทพฯ เรื่องของหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการค้าขายในพื้นที่ ผ่อนผันเป็นหลักเกณฑ์และแนวทางในการจัดระเบียบการหาบเร่-แผงลอย ซึ่งจะสามารถสรุปถึงประเด็นสำคัญของหลักเกณฑ์เงื่อนไขการค้าขายและการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย ตามประกาศกรุงเทพฯ ในการกำหนดการดำเนินงานในพื้นที่ที่มีได้เป็นจุดผ่อนผัน มีการห้ามมิให้ตั้งวางขายหรือจำหน่ายสินค้าในที่หรือทาง สาธารณที่มีได้ประกาศจุดผ่อนผัน โดยเฉพาะบริเวณที่ไม่อนุญาตให้ตั้งวางขายสินค้าโดยเด็ดขาด และการกำหนดแนวทางเพื่อจัดระเบียบแผงลอยเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2547 ผู้ค้าแผงลอยจะมีเฉพาะในจุดผ่อนผันที่ผ่านการพิจารณาในเบื้องต้นจากสำนักเทศกิจ จุดอื่น ที่ฝ่าฝืนสำนักงานเขตต้องดำเนินการตามกฎหมายอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และกรุงเทพฯ มีมาตรการดำเนินการ ดังนี้

มาตรการระยะเร่งด่วน (1-6 เดือน)

1. กรุงเทพฯ ให้ทุกสำนักงานเขตที่จะยกเลิกจุดผ่อนผัน นำเรื่องเข้าสู่การพิจารณายกเลิกของคณะกรรมการจัดระเบียบหาบเร่และแผงลอยระดับเขต โดยจัดหาสถานที่รองรับผู้ค้าให้สามารถประกอบอาชีพต่อไปในพื้นที่หรือตลาดของราชการ และเอกชนที่อยู่ในพื้นที่ขายเดิม พร้อมทั้งช่วยเหลือจากกับเจ้าของตลาดในการยกเว้นเงินกินเปล่า ยกเว้นค่าเช่า 3-6 เดือนแรก คิดค่าเช่าค่าสาธารณูปโภคในอัตราที่ต่ำสุด และให้เช่าในระยะยาวพอสมควร รองรับผู้ค้าหาบเร่แผงลอยได้ถึง 12,809 ราย

2. สำนักพัฒนาชุมชนได้จัดทำโครงการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ Bangkok Brand สู่ออนไลน์

3. กรุงเทพฯ จัดโครงการถนนคนเดิน (Walking Street) ในบางแห่งไปแล้ว เพื่อช่วยเหลือผู้ค้าที่ได้รับผลกระทบจากการจัดระเบียบ แต่ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จึงจำเป็นต้องเลื่อนแผนการจัดในเขตอื่นๆ ออกไป

มาตรการระยะกลาง (6-12 เดือน)

1. กรุงเทพฯแต่งตั้งคณะกรรมการระดับนโยบาย และคณะกรรมการระดับพื้นที่เพื่อพิจารณาจุดอ่อนผัน

2. กรุงเทพฯพิจารณาจุดอ่อนผันในพื้นที่ว่างของหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ ซึ่งขณะนี้ กรุงเทพฯอยู่ระหว่างการเจรจาขอใช้พื้นที่ว่างของการทางพิเศษแห่งประเทศไทย การรถไฟแห่งประเทศไทย การท่าเรือแห่งประเทศไทย และกรมธนารักษ์ ฯลฯ หากหน่วยงานดังกล่าวอนุญาตจะเร่งรัดดำเนินการพัฒนาเป็นพื้นที่การค้าสำหรับผู้ค้าที่ได้รับผลกระทบจากการจัดระเบียบ และผู้มีรายได้น้อยและผู้ด้อยโอกาส

มาตรการระยะยาว (1-3 ปี)

1. กรุงเทพฯจะพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายพร้อมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ พ.ร.บ.รักษาความสะอาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2560 พ.ร.บ.การสาธารณสุข พ.ศ. 2535 เป็นต้น

2. กรุงเทพฯดำเนินการปฏิรูปทัศนียภาพที่มีเอกลักษณ์ซึ่งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น ถนนข้าวสาร ซึ่งดำเนินการเสร็จแล้ว และจะขยายไปยังพื้นที่อื่น เช่น ถนนไกรสีห์ ถนนตานี ถนนรามบุรี ทำน้าวังหลัง เป็นต้น พร้อมทั้งออกแบบแผงค้า หรืออุปกรณ์การค้าให้มีอัตลักษณ์โดดเด่นของแต่ละพื้นที่

3. กรุงเทพฯออกประกาศหลักเกณฑ์เงื่อนไขการกำหนดพื้นที่ทำการค้าหรือขายสินค้าในพื้นที่สาธารณะ ลงวันที่ 28 มกราคม 2563 โดยกำหนดแนวทางและวิธีการจัดทำประชาพิจารณ์ หรือสำรวจความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการค้าหาบเร่-แผงลอย จำนวน 4 กลุ่ม ที่อยู่ในรัศมี 400 เมตร คือ ผู้ใช้ทางเท้า ผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณนั้น ผู้มีสถานที่ทำงานบริเวณนั้น และเจ้าของอาคารผู้ประกอบการบริเวณนั้น โดยให้สถาบันการศึกษา หรือสำนักงานเขตพื้นที่เป็นผู้ดำเนินการ

การดำเนินการตามข้อเสนอเชิงนโยบายดังกล่าวเป็นการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก และเป็นมาตรการรองรับเพื่อสร้างสมดุลแก่ผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยให้สามารถประกอบอาชีพต่อไปได้ ในขณะที่ประชาชนสามารถใช้พื้นที่สาธารณะได้อย่างปลอดภัย อีกทั้งยังคงเสนออาหารริมทาง (สตรีทฟู้ด) ของกรุงเทพฯได้เป็นอย่างดีนั้น การดำเนินนโยบายของกรุงเทพฯ ได้เน้นหนักในเรื่องเศรษฐกิจและการเห็นอกเห็นใจผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย เพราะการหาบเร่-แผงลอยเป็นแหล่งรายได้ของผู้ค้าที่มีรายได้น้อย ในส่วนของประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการจับจ่ายสินค้าและการใช้ทางสัญจร ในช่วงหลังปี 2557 การดำเนินนโยบายเน้นหนักความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสวยงามของบ้านเมือง และการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังในพื้นที่ที่ผิดกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาการจราจรและปราบปรามผู้มีอิทธิพลในพื้นที่เขตกรุงเทพฯได้มีการดำเนินนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย มาตั้งแต่ปี 2557-2561 ควบคู่ไปกับการยกเลิกจุดอ่อนผันโดยมีการดำเนินการลงทะเบียนผู้ค้า การจัดหาสถานที่ค้าขายแห่งใหม่รองรับผู้ค้า โดย

พยายามจัดหาพื้นที่ที่มีทำเลใกล้เคียงกับสถานที่เดิม และทำหน้าที่เป็นผู้ติดต่อประสานกับเจ้าของที่ดินเพื่อขอความร่วมมือในการขอใช้พื้นที่ โดยมีค่าตอบแทนที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้ค้าได้ใช้เป็นที่ทำมาหากิน และส่งเสริมให้มีการจัดที่ตั้งสถานที่ค้าขายแห่งใหม่ในรูปแบบตลาดทั่วไป หรือตลาดนัด เพื่อจูงใจให้ประชาชนทั่วไปได้เข้ามาซื้อสินค้าในตลาด การดำเนินนโยบายในการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยของกรุงเทพมหานครนั้นได้ทำความเข้าใจกับผู้ค้า รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการเพื่อคืนทางเท้าให้แก่ประชาชน และเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่ใช้ทางเท้าในการสัญจร ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ และเป็นไปในแนวทางเดียวกันเพื่อประโยชน์ต่อระบบราชการและประชาชน รวมทั้งได้มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน ผู้สัญจร และผู้บริโภครับพฤติกรรมให้มีส่วนร่วมในการจัดระเบียบบ้านเมือง และเพื่อเปิดช่องทางให้ประชาชนร้องเรียนผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย เจ้าหน้าที่ที่ฝ่าฝืนกฎหมาย และมีการประสานความร่วมมือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถของข้าราชการในการแก้ไขปัญหา

การดำเนินนโยบายในกรุงเทพฯ ได้ให้แนวทางการปฏิบัติงานแก่ข้าราชการโดยให้ยึดหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ 1. หลักนิติธรรม คือ ให้ข้าราชการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กฎหมายไม่ให้ปฏิบัติหน้าที่ตามอำเภอใจ 2. หลักคุณธรรม คือ ให้ข้าราชการยึดถือความถูกต้องและสิ่งดีงาม 3. หลักความโปร่งใส คือ ให้ข้าราชการปฏิบัติงานโดยเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา ประชาชนเข้าถึง เข้าใจง่าย ชัดเจน สะดวก และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ 4. หลักความมีส่วนร่วมให้ข้าราชการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ แสดงความคิดเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์การแสดงประชามติ 5. หลักความรับผิดชอบให้ข้าราชการตระหนักถึงอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อสังคม ใส่ใจปัญหา และกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา 6. หลักความคุ้มค่า ให้ข้าราชการจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ซึ่งการนำนโยบายไปปฏิบัติได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากสื่อและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วน ที่เข้ามาเป็นส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหาหาบเร่-แผงลอย จนสามารถบรรลุผลสำเร็จในการคืนพื้นที่ทางเท้า และถนนในพื้นที่เขตกรุงเทพฯ และยังสามารถช่วยเหลือผู้ประกอบการผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยไม่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย

ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้การดำเนินนโยบายประสบความสำเร็จ คือ ความร่วมมือของประชาชนชาวกรุงเทพฯ ในทุกพื้นที่ โดยไม่สนับสนุนกลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย อีกทั้งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานตามกฎหมาย ไม่ทุจริต ประพฤติมิชอบไม่ละเว้นให้มีการค้าหาบเร่-แผงลอยผิดกฎหมาย อีกทั้งปัจจัยที่มีส่วนช่วยให้ประสบความสำเร็จ คือ การที่ให้ผู้ค้ามีช่องทางในการประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ ภายใต้หลักการ “สร้างความสมดุลระหว่างผู้ขายและผู้ใช้ทางเท้า” โดยผู้ประกอบการหาบเร่-แผงลอย ต้องจำหน่ายสินค้าที่สะอาดถูกสุขลักษณะ มีความเป็น

ระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งไม่กระทบสิทธิประชาชนผู้ใช้ทางเท้าจนเกินไป โดยดำเนินการ 2 ลักษณะ คือ 1. กำหนดรูปแบบพื้นที่ค้าขายแบบถนนคนเดิน (Walking Street) ในพื้นที่สำคัญของกรุงเทพฯ และในพื้นที่อื่นๆ 2. การผ่อนผันในพื้นที่อื่นๆ ในกรุงเทพฯ และได้มีการหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กองบัญชาการตำรวจนครบาล เพื่อกำหนดจุดที่มีความเหมาะสม ทั้งนี้กรุงเทพฯ ได้เร่งจัดทำแผนการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย โดยได้มีมาตรการในการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย และได้ชี้แจงโดยการประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับผู้ประกอบการ เพื่อสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อย และส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ (กองนโยบายและแผนงาน, 2555) ดังเช่น แนวคิดความสามารถของรัฐในการเข้าร่วมของรัฐหรือแสดงตนของรัฐ เป็นการพัฒนาและการสร้างรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกก่อนข้างชัดเจนว่าระบอบเผด็จการที่มีแข็งแกร่งส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาการสร้างรัฐและการสนับสนุนสถาบันหลักของรัฐดังประเทศ (Kohli, 2004) ต่อไปนี้

1. การสร้างรัฐในประเทศเกาหลีใต้ สมัย ปาร์ค จุง ฮี เป็นประธานาธิบดีปกครองแบบเผด็จการทางการเมืองการทหารจากข้อมูลในอดีตภายหลังจากการที่ยึดรัฐคืนจากประเทศญี่ปุ่น การที่โครงสร้างของสถาบันและรัฐเกาหลีใต้มีความเหนียวแน่นและแข็งแกร่งมาจากเหตุผลในอดีต สี่ประการ ดังนี้

ประการแรก ก่อนที่กองกำลังทหารของปาร์คจะยึดรัฐคืนจากประเทศญี่ปุ่นสถาบันระบอบราชาธิปไตยถูกจำกัดอำนาจและถูกแทนที่ด้วยคณะรัฐมนตรีและระบบราชการที่คัดเลือกโดยตรงจากประเทศญี่ปุ่นมีการฝึกฝนภายใต้ลัทธิอาณานิคมและต้องผ่านการสอบของระบบราชการญี่ปุ่น

ประการที่สอง รัฐถูกรวมศูนย์ด้วยการเชื่อมโยงที่แข็งแกร่งจากส่วนกลางและรอบนอกโดยการขึ้นเงินเดือนให้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มความเต็มใจในการประสานการพัฒนาและแทรกซึมจากส่วนบนลงล่าง

ประการที่สาม มีการจัดตั้งกองกำลังตำรวจที่มีอำนาจเป็นศูนย์กลางและมีระเบียบวินัยสูงซึ่งมีแบบอย่างมาจากประเทศญี่ปุ่นโดยและได้วางรากฐานอิทธิพลด้านต่างๆไปทั่วรัฐอย่างกว้างขวาง

ประการที่สี่ ผลจากการคุกคามจากทหารคอมมิวนิสต์เหนือซึ่งเป็นแรงผลักดัน ในการริเริ่มสร้างรัฐของประเทศเกาหลีใต้

สรุปได้ว่า ภายหลังการยึดอำนาจในปี 2504 ปาร์ค จุง ฮี ประธานาธิบดีเกาหลีใต้มองเห็นสิ่งที่จะกระตุ้นการสร้างรัฐและสิ่งที่ปาร์คต้องทำให้สำเร็จ อาทิ การก่อสร้างอาคารเรียนอย่างทั่วถึงและการวางรากฐานทางการเมืองและการป้องกันการทุจริตในระบบข้าราชการซึ่งมีมาก่อนหน้านี้ โดยมีเป้าหมายการสร้างโครงสร้างสถาบันที่สามารถรวมศูนย์การตัดสินใจ การระดมทุน การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การประสานงานและติดตามนโยบายโดย

การใช้โครงสร้างทางทหารที่เป็นสถาบันหลัก เป็นเครื่องมือของรัฐในการดำเนินการให้เหมือนราวกับว่ามันอยู่ในภาวะสงครามอย่างถาวร

2. การสร้างรัฐในประเทศฟิลิปปินส์ สมัย มาร์กอส เป็นประธานาธิบดีปกครองแบบเผด็จการ จากข้อมูลการสร้างรัฐในอดีตก่อนเป็นอิสรภาพภายใต้อาณานิคมของประเทศสเปนและประเทศอเมริกาที่ไม่เคยพัฒนาให้รัฐมีความสามารถในการปกครองตนเอง เพราะก่อนที่ประเทศอเมริกาจะเข้ามายึดครองประเทศ ประเทศฟิลิปปินส์อยู่ภายใต้การยึดครองของประเทศสเปนที่ไม่มีความแน่นอนต่อเนื่องของผู้ปกครองที่เป็นตัวแทนประเทศสเปนที่มาปกครองเพราะดำรงตำแหน่งเพียงสองปีต่อมาได้ลดลงเหลือหนึ่งปีและชาวรัฐส่วนใหญ่เป็นนักบวชที่เกี่ยวข้องกับการล้างบาป การปกครองใช้ความรุนแรงโหดร้ายและไม่มีกฎหมายใดๆ ในประเทศเพียงแต่ใช้เมืองหลวงกรุงมะนิลาเพื่อการค้าเรือใบแลกเปลี่ยนเงินจากเม็กซิโกและการค้าผ้าไหมจากประเทศจีน ภายหลังปี 2377 การค้าต่างประเทศส่วนใหญ่เป็นการค้าส่งออกสินค้าเกษตรของพวกนักบวช (Agoncillo, 1969) และภายหลังเมื่อชาวอเมริกาเข้ามายึดครองก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมือง กระบวนการอุตสาหกรรมแต่กลับเป็นการเสริมกำลังเพื่อปราบชาวฟิลิปปินส์ที่พึ่งต่อสู้ดิ้นรนกับชาวสเปนในการปฏิวัติในปี 2439-2441 ซึ่งต่อมาอเมริกาได้ลดบทบาทชนชั้นสูงจากส่วนกลางได้เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยซึ่งได้มีการวางพื้นฐานการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศแต่ผลสุดท้ายอำนาจตกอยู่กับชนชั้นสูงทำให้โครงสร้างทางการเมืองเป็นของชนชั้นสูงประจำจังหวัดที่ได้รับการเลือกตั้งและได้ควบคุมสถาบันของรัฐเป็นส่วนใหญ่ ชนชั้นสูงเหล่านั้นเพียงเข้ามามีอำนาจเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ขาดซึ่งการพัฒนาโครงสร้างสถาบันที่เป็นศูนย์ผลประโยชน์สาธารณะและประชาชน (Cullinane, 1971)

การเข้าร่วมของรัฐ มาร์กอสใช้โครงสร้างของชนชั้นสูงประจำจังหวัดเป็นสถาบันหลักในการดำเนินการ คือ (1) มีการตั้งกฎอัยการศึกปฏิวัติศูนย์กลางและสังคมสมัยใหม่ (2) ปฏิรูปที่ดิน (3) สร้างระบบความเชื่อปราบปรามการทุจริตที่แฝงด้วยการทำลายผู้เห็นต่างทางการเมือง (4) ใช้ระบบครอบครัวเป็นแกนนำการควบคุมสถาบันการเมือง ข้าราชการ (5) สร้างอนุสาวรีย์ตัวเองและครอบครัว

3. การสร้างรัฐในประเทศไทย สมัย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เป็นนายกรัฐมนตรีปกครองแบบเผด็จการทางการเมือง ในช่วง ปี 2493-2503 จากข้อมูลมีการพัฒนาสถาบันเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพซึ่งสามารถกระตุ้นให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ การส่งออกสินค้าเกษตรและการขยายโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ไปทั่วชนบท (Riggs, 1966)

การปกครองรูปแบบเผด็จการเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญของระบบเครือข่ายครอบครัวเมืองไทยเป็นความสัมพันธ์ของธุรกิจหรือมิตรภาพที่เกิดขึ้นในโรงเรียนที่ไม่ค่อยมีอุดมการณ์ มีลักษณะเพื่อช่วงชิงทรัพยากรและตำแหน่งทางการเมืองทางการเมืองกับการเชื่อมธุรกิจและการทำลายสถาบัน (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2555) ดังเหตุการณ์ในอดีตของการต่อสู้ในช่วงทศวรรษตั้งแต่ปี

2493 หลังจากทหารโค่นล้มระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยในปี 2490 กลุ่มคนสำคัญสามกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการรัฐประหารนำโดยอดีตนายกรัฐมนตรี จอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และข้าหลวง จอมพล ผิน ชุณหะวัณ กับพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ พวกเขาแข่งขันกันเพื่อควบคุมระดับสูงสุดของกองทัพเพื่อควบคุมธุรกิจและการเงินเพื่อผลกำไรในการค้ายาเสพติดและเพื่อช่วยเหลือทางการทหาร กลุ่มผิน-เผ่า ซึ่งเป็นกลุ่มที่โหดร้ายและทุจริตที่สุด กลุ่มขาดการบังคับบัญชาอย่างชัดเจนของกลุ่มทหาร แต่ก็สามารถดำรงตำแหน่งส่วนใหญ่ได้เนื่องจากความสามารถพิเศษและความเคารพในตัวเขาหลังการรัฐประหาร ในปี 2475 ที่โค่นล้มระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ สฤษดิ์เป็นนายพลทหารที่ควบคุมกองทัพที่อยู่ในกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นหน่วยทหารที่มีบทบาทสำคัญในการริเริ่มรัฐประหารต่อมาเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดของกองทัพได้ควบคุมสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลและมืองค์กรธุรกิจของผู้นำสนับสนุน ส่วนเผ่าเป็นอธิบดีกรมตำรวจและควบคุมยาเสพติด เผ่าสร้างกองกำลังตำรวจจำนวนมากเพื่อยืนหยัดต่อสู้กับกองทัพ จึงทำให้เผ่าถูกจับคู่ในแง่การบังคับและการรับ (สุชิน ตันติกุล, 2557) ซึ่งในเดือนกันยายน 2500 กองทัพได้เข้ายึดอำนาจเมื่อเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้เริ่มโครงการระยะสั้นหรือที่ไม่ได้ปฏิบัติโดยระบุว่าเป็นโครงการที่มีความจำเป็น ได้แก่ การลดอัตราค่าไฟฟ้า การให้น้ำประปาฟรี การลดราคากาแฟ น้ำตาลและถ่านหิน ลดอัตราค่าโทรศัพท์ อัตรารถไฟและค่าเล่าเรียน การถือครองตลาดนัดวันอาทิตย์ ครอบครัวที่รายได้ต่ำจะได้รับยาและการดูแลสุขภาพฟรี ส่วนสมาคมพ่อค้าข้าวขอให้ลดราคาข้าวในร้านค้าหลายแห่ง สำหรับข้าราชการจ่ายเงินพิเศษสำหรับครอบครัวได้เร่งพัฒนาความยากจนในทิศทางใหม่สำหรับการเมืองไทย และได้จัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีเพื่อมุ่งเน้นการหาเหตุผลเข้าข้างตนเองและนโยบายการศึกษาที่สำคัญและการพัฒนาในช่วงเวลาสองปีแรกของรัฐบาล คือ การพัฒนาเศรษฐกิจไทยสมัยใหม่ ในส่วนธนาคารโลกและการกิจช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาหลายสถาบันถูกก่อตั้งขึ้นในปี 2502-2560 เพื่อกำหนดพื้นฐานสำหรับนโยบายเศรษฐกิจสถาบันเหล่านี้ยังคงเป็นศูนย์กลางของนโยบายการพัฒนาร่วมสมัยของประเทศไทยรวมถึงสำนักงานงบประมาณที่อยู่ในสำนักนายกรัฐมนตรี คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนและสำนักงานเศรษฐกิจการคลังใน 2506 เพื่อพยายามประสานการพัฒนา นโยบายและการดำเนินตามแผนพัฒนาเริ่มแรกให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะคนยากจน และได้สร้างพื้นฐานต่างๆ ในหลายกระทรวงและพยายามอย่างยิ่งใหญ่ในการกระตุ้นตลาดทุนนิยม และพยายามยุติการปราบปรามจีนเพื่อการพัฒนาประเทศ (ทักษ์ เถลิ้มเตียรณ, 2552) ในระหว่างปี 2504-2509 พบว่าอัตราการเติบโตของ GDC โดยเฉลี่ย 7.9 เปอร์เซ็นต์ และนโยบายการพัฒนาในสมัยนี้มุ่งเน้นผู้ที่ไม่รู้หนังสือมากกว่าการแทรกแซงของรัฐในทางเศรษฐกิจ การเข้าร่วมของรัฐ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้ใช้สถาบันทหาร โดยการสมมุติผู้นำทหารเป็นพ่อครอบครัวในการแทรกซึมเข้าไปในทุกองค์กรทำหน้าที่เป็นพ่อเพื่อรับเรื่องร้องทุกข์โดยการใช้ธรรมชาติ ความมีน้ำใจ ของ

ความเมตตา กรุณา แต่ภารกิจหลักคือ การสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและรักษาความเป็นปึกแผ่นของชาติ ในฐานะเผด็จการใจดีที่มีความมั่นคงและความดีต่อสาธารณะชน

การเข้าร่วมของรัฐในการแก้ไขปัญหา

การดำเนินนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย หลังปี พ.ศ. 2557 ในสมัย ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร เป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครสมัยที่สอง ได้มีการกำหนดนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย ในช่วงแรกมีพื้นที่นำร่อง 8 เส้นทาง โดยไม่ให้มีการวางแผงค้าบนทางเท้าเด็ดขาด และได้มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 อย่างจริงจังกับผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย มาตั้งแต่วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2557 โดยมีพื้นที่ถนนสุขุมวิท บริเวณปากซอยอุดมสุข ถนนสุขุมวิท บริเวณปากซอยอ่อนนุช ถนนราชดำเนินกลาง บริเวณสำนักงานสลาก ถนนราชดำริ บริเวณเซ็นทรัลเวิลด์ ถนนราชปรารภ บริเวณประตูน้ำ ถนนตลาดมหานาค บริเวณสะพานขาว ถนนหน้าตลาดมีนบุรี ถนนรามคำแหง บางกะปิ นอกจากนี้การดำเนินการจัดการปัญหาหาบเร่-แผงลอยในพื้นที่กรุงเทพฯ มีการดำเนินการ ดังนี้

การลงตรวจพื้นที่ถนนรามคำแหงเขตบางกะปิประกอบด้วย ดร.วัลลภ สุวรรณดี พลตำรวจตรีวิชัย สังข์ประไพ พันตำรวจเอกภูษิต วิเศษคามินทร์ รองผู้บังคับการจราจร พันตำรวจโทเปรมสิทธิ์ บุญพลัภโกสิย์ รองผู้กำกับตำรวจสถานีตำรวจหัวหมาก เจ้าหน้าที่ทหาร ผู้บริหารเขตบางกะปิและเจ้าหน้าที่เทศกิจ การชี้แจงและทำความเข้าใจกับพ่อค้า และแม่ค้าในบริเวณดังกล่าว ถึงปัญหาและการจัดระเบียบ คือ ในช่วงเวลากลางคืนไม่อนุญาตให้พ่อค้า และแม่ค้าขายของบนทางเท้าโดยเด็ดขาด ซึ่งปัญหาเหล่านี้อยู่ระหว่างการแก้ไข และผู้ค้าบนทางเท้าในพื้นที่จุดผ่อนผันปัจจุบันมีอยู่ประมาณ 300 ราย ได้ลงทะเบียนผู้ค้าไว้กับสำนักงานเขตมีเพียง 100 กว่ารายเท่านั้น

กรุงเทพฯ ได้มีการดำเนินการตรวจสอบรายชื่อ และได้อนุญาตเฉพาะผู้มีรายชื่อเท่านั้นที่สามารถตั้งแผงค้าได้ และเลื่อนเวลาตั้งวางขายของบนทางเท้าจากเดิมตั้งวางเวลา 18.00 น. เป็นเวลา 19.30 น. นอกจากนี้ในส่วนของผู้ค้าแม่ค้าที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ขาย ได้ขยายเวลาให้พ่อค้าแม่ค้าหาสถานที่ขายใหม่จนถึงสิ้นเดือนกรกฎาคม 2557 หลังจากนั้นถ้าพบพ่อค้าแม่ค้าที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ขายบนทางเท้าสามารถให้เจ้าหน้าที่จับกุมและดำเนินคดีตามกฎหมายทันที (ไทยรัฐ, 2562)

ในส่วนของอาคารพาณิชย์ที่มีการต่อเติมเป็นแผงค้ารุกล้ำเข้ามาบนทางเท้าได้มอบหมายให้ฝ่ายโยธาสำนักงานเขตบางกะปิไปสำรวจจำนวนอาคารพาณิชย์ที่มีปัญหาและเรียกประชุมผู้ค้าทำความเข้าใจและในสัปดาห์ต่อไป และทำหนังสือส่งถึงเจ้าของอาคารพาณิชย์ให้รับทราบให้เร่งรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างที่ล้ำทางเท้าโดยให้เวลาเจ้าของอาคารพาณิชย์แก้ไขภายใน 30 วัน หากยังดำเนินการกรุงเทพฯ มีสิทธิ์รื้อได้โดยไม่ผิดระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแล

รักษาและคุ้มครอง ป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน พ.ศ. 2553 (เดลินิวส์, 2557)

นายวัลลภ สุวรรณดีและพลตำรวจตรีวิชัย สังข์ประไพได้นำกำลังเจ้าหน้าที่กรุงเทพฯ และเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจหัวหมากกว่า 100 นาย ลงพื้นที่ ซอยรามคำแหง 17 ถึง ซอยรามคำแหง 65 ระยะทางกว่า 2 ก.ม. เพื่อขอคืนพื้นที่ตามนโยบายห้ามตั้งวางขายสินค้า ช่วงเวลา กลางวันถึงเวลา 19.30 น. โดยให้ร้านค้าที่วางรูกำลังทางเท้าหรือถนนเท้าและในส่วนร้านค้าที่ได้ ก่อสร้างลำผิวทางเท้าได้ทำหนังสือให้รถถอนและให้ทางกรุงเทพฯ ปรับพื้นที่ผิวทางเท้าในเวลา 90 วัน และพลตำรวจตรีวิชัย สังข์ประไพ ได้ประเมินการปฏิบัติการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยบน ทางเท้า หนัารามคำแหง เป็นไปด้วยความเรียบร้อยไม่มีปัญหา ผู้ค้าทุกคนมีความเข้าใจ ร่วมมือ แต่จะมีปัญหาในช่วงกลางวันเท่านั้นที่ไม่อนุญาตให้ขาย ส่วนกลางคืนไม่มีปัญหาอนุญาตให้ขาย ตามปกติ

ในการดำเนินนโยบายการแก้ไขปัญหาหาบเร่-แผงลอยเพื่อขอคืนพื้นที่ทางเดินเท้าให้ ประชาชนได้มีการประสานความร่วมมือในการทำงานร่วมกันของ 3 หน่วยงานหลัก ได้แก่ หน่วยงานกรุงเทพฯ หน่วยงานตำรวจ และหน่วยงานทหาร เพื่อเป็นแกนนำหลักในการเข้าไป แก้ไขปัญหาในพื้นที่ในช่วงแรกของการดำเนินงานในพื้นที่ที่มีปัญหา หลังจากการเข้าไปแก้ปัญหา เสร็จสิ้นแล้วจะเป็นหน้าที่ของหน่วยงานเทศกิจในพื้นที่เป็นผู้รับผิดชอบดูแลต่อ จากข้อมูลการ ดำเนินการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยเพื่อขอคืนพื้นที่ทางเดินเท้าให้ประชาชน พบว่า ประกอบ ไปด้วยหน่วยงานรัฐ (1) กลุ่มแกนนำคณะผู้บริหารกรุงเทพฯและผู้บริหารเขต (2) กลุ่มฝ่าย เทศกิจในพื้นที่ (3) กลุ่มฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผกก.สน (4) กลุ่มฝ่ายทหาร ร.12 (5) และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

และจากข้อมูลดังกล่าว การดำเนินนโยบายการจัดการปัญหาหาบเร่-แผงลอย ในช่วง แรกหลังปี 2557 ดร.วัลลภ สุวรรณดี ประธานที่ปรึกษาผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ พลตำรวจตรีวิชัย สังข์ประไพ ที่ปรึกษาผู้ว่าราชการกรุงเทพฯและแกนนำผู้บริหารและข้าราชการระดับสูงซึ่งเป็น แกนนำการดำเนินการจัดการปัญหาหาบเร่-แผงลอย ได้ลงตรวจพื้นที่ชี้แจงและทำความเข้าใจกับ พ่อค้าและแม่ค้าที่กำลังเจ้าหน้าที่รถถอนร้านค้าที่วางรูกำลังทางเท้า และได้ประกาศยกเลิกจุด ผ่อนผัน เป็นประธานในการปล่อยแถวการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย และหลังปี 2561 นาย สกสกลี ภัททิยกุล รองผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ ดร.วัลลภ สุวรรณดี ประธานที่ปรึกษาผู้ว่าราชการ กรุงเทพฯ พลตำรวจตรีภาณุรัตน์ มีเพียงที่ปรึกษาผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ และแกนนำผู้บริหาร และข้าราชการระดับสูงซึ่งเป็นแกนนำดำเนินการจัดการปัญหาหาบเร่-แผงลอย ได้ลงพื้นที่เอง เช่นเดียวกัน (ไทยรัฐ, 2562)

ทรัพยากรในการดำเนินนโยบายการแก้ปัญหา

การดำเนินการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยเพื่อขอคืนพื้นที่ทางเท้าเป็นการดำเนินการของสำนักเทศกิจกรุงเทพฯ ในเขตพื้นที่ซึ่งมี 3 โครงการ (1) โครงการตรวจตราจุดกวดขันพิเศษ (2) โครงการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยนอกจุดผ่อนผัน (3) โครงการการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย การดำเนินการดังกล่าวสำเร็จด้วยดีมีการจัดสรรทรัพยากรในการดำเนินงานที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานของสำนักงานเทศกิจกรุงเทพฯ (สำนักเทศกิจ, 2560)

การจัดการทรัพยากรในการดำเนินนโยบายการแก้ปัญหาหาบเร่-แผงลอย เป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญสำหรับการดำเนินการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยเพื่อขอคืนพื้นที่ทางเท้าให้ประชาชนเพื่อให้บรรลุเป็นผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกรุงเทพฯ ในเรื่องความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสวยงามของเมืองรวมทั้งให้ประชาชนสัญจรไปมาได้สะดวก และมีความปลอดภัย และการจัดสรรงบประมาณและวัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากรของกรุงเทพฯ มีความเพียงพอสำหรับการปฏิบัติงานในพื้นที่ตามโครงการต่างๆ และประชาชนพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในพื้นที่ตามโครงการต่างๆ

การดำเนินนโยบายจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยในพื้นที่กรุงเทพฯ

การดำเนินนโยบายจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยในพื้นที่กรุงเทพฯ โดยการจัดระเบียบผู้ค้าให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขการค้าขายในพื้นที่ผ่อนผันอย่างเคร่งครัดเพื่อไม่ให้ตั้งวางแผงค้า และอุปกรณ์การค้ากีดขวางทางสัญจรของประชาชน รวมทั้งควบคุมดูแลด้านสุขาภิบาลอาหารเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค ซึ่งกรุงเทพฯ ได้มีการดำเนินการดังกล่าวผ่านคณะกรรมการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของกรุงเทพฯ โดยมีการส่งเสริมถนนชั่วคราวให้เป็นจุดท่องเที่ยว โดยการปรับปรุงพื้นผิวของถนนและแบ่งพื้นที่สำหรับช่องจราจรและพื้นที่ให้มีการค้าขายได้เป็นสัดส่วนชัดเจน รวมถึงวางหลักเกณฑ์การจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยในพื้นที่ โดยให้พื้นที่ถนนชั่วคราวเป็นจุดผ่อนผันให้ทำการค้าหาบเร่-แผงลอย ตามมาตรา 20 แห่ง พ.ร.บ.รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 และให้กองบัญชาการตำรวจนครบาลในฐานะเจ้าพนักงานจราจรพิจารณาให้บริเวณถนนชั่วคราวเป็นจุดผ่อนผันต่อไป

สำหรับการขยายเวลาในการค้าของผู้ค้าถนนชั่วคราว โดยที่ประชุมมีมติอนุญาตให้ทำการค้าในเวลา 09.00-24.00 น.และอาจจะมีการส่งเสริมให้เป็นถนนชั่วคราวเป็นถนนแห่งวัฒนธรรม เปิดขายทุกวันจันทร์ โดยจะเร่งเสนอให้กองบัญชาการตำรวจนครบาลในฐานะเจ้าพนักงานจราจรเพื่อพิจารณาเห็นชอบก่อนวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งจะมีการเปิดตัวโครงการถนนคนเดินของรัฐบาลในระดับประเทศต่อไป โดยในปัจจุบันมีจำนวนผู้ค้าในถนนชั่วคราวตามบัญชีสำรวจ พ.ศ. 2559 ทั้งสิ้น 234 ราย ซึ่งมอบหมายให้สำนักเทศกิจเพิ่มเติมในเรื่องหลักเกณฑ์การพิจารณาคุณสมบัติผู้ค้าให้เข้มข้นกว่าเดิม เน้นให้ประโยชน์กับผู้ที่มีรายได้

น้อยได้ทำการค้า และไม่มีการผูกขาด โดยจะกำหนดเป็นช่วงเวลาในการถือครองแผงค้า เมื่อครบระยะเวลาจะมีการจับสลากใหม่เพื่อความเป็นธรรม โดยอาจจะพิจารณาจากผู้ค้ารายเดิมที่ได้รับผลกระทบจากการจัดระเบียบถนนข้าวสารก่อน นอกจากนี้ได้พิจารณาจุดผ่อนผันในพื้นที่อื่นของกรุงเทพฯเพิ่มเติม เพื่อช่วยเหลือพี่น้องประชาชนผู้มีรายได้น้อย ซึ่งผู้ค้าต้องมีคุณสมบัติทางกายภาพตามที่กรุงเทพฯกำหนด เช่น เมื่อตั้งแผงค้าแล้วต้องเหลือความกว้างทางเท้าไม่น้อยกว่า 2 เมตร ไม่กระทบกับการจราจร หรือคนที่สัญจรบนทางเท้า มีความสะอาด มีรูปแบบร้านค้าที่สวยงามเหมาะสมกับภูมิทัศน์ และต้องเป็นผู้มีรายได้น้อยจริงๆ โดยอาจจะพิจารณาจากการมีบัตรสวัสดิการของรัฐ หรือพิจารณาจากการเสียภาษี รวมถึงการปรับราคาค่าธรรมเนียมแผงให้เหมาะสมกับทำเลที่ตั้ง เป็นต้น โดยมอบหมายให้สำนักเทศกิจจัดตั้งคณะอนุกรรมการเร่งด่วนเพื่อพิจารณาหลักเกณฑ์คุณสมบัติของผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยในกรุงเทพฯ ซึ่งจะมีการเชิญทุกภาคส่วนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ตัวแทนผู้ค้า สื่อมวลชน ภาคประชาชน เข้าร่วมเป็นคณะอนุกรรมการเพื่อร่วมพิจารณาหลักเกณฑ์ รวมถึงการปรับปรุงยกร่างคำสั่งกรุงเทพฯ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของกรุงเทพฯขึ้นใหม่ ซึ่งคำสั่งเดิมแต่งตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2552 เพื่อให้ครอบคลุมทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้กรุงเทพฯตามหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมกับบริบทในปัจจุบันต่อไป

แนวทางการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย

แนวทางในการดำเนินงานตามนโยบายการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย กรุงเทพฯได้กำหนดแนวทางการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย โดยกำหนดรูปแบบการจัดระเบียบใน 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ห้ามทำการค้าตลอด 24 ชั่วโมง ในพื้นที่ 14 เขต จำนวน 24 จุด
2. ปรับเปลี่ยนเวลาทำการค้าโดยการกำหนดเวลาทำการค้าได้ตั้งแต่เวลา 09.00 น. ในพื้นที่ 9 เขต จำนวน 8 จุด
3. ให้ทำการค้าการจัดระเบียบให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขทำการค้าในพื้นที่ 7 เขต จำนวน 8 จุด

การดำเนินนโยบายรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของ กรุงเทพฯ หลังมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ได้มีการประกาศกำหนดจุดผ่อนผันให้ทำการค้าในที่หรือทางสาธารณะจากพื้นที่ห้ามมิให้ขายอาหารหรือจำหน่ายสินค้าในพื้นที่ที่ผิดกฎหมาย กล่าวคือจากข้อมูลสถิติจากปี 2556 ได้มีจุดผ่อนผัน 726 จุด ซึ่งเป็นสาเหตุของการเพิ่มขึ้นของหาบเร่-แผงลอย และก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมา คือปัญหาด้านความสะอาด อาชญากรรม การแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ และการจราจรติดขัด จึงทำให้นโยบายที่กำหนดมีลักษณะไม่ต่อเนื่อง ไม่เกิดประสิทธิภาพ ในด้านการจัดระเบียบเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพฯหากเมื่อนำไปปฏิบัติจึงทำให้

เกิดปัญหาและอุปสรรค เนื่องจากหลายสาเหตุ เช่น ปัญหาการดำเนินนโยบาย นโยบายไม่ตรงกับสภาพของปัญหาจากการดำรงอยู่ของหาบเร่-แผงลอยในกรุงเทพฯ พบว่า การขยายตัวของหาบเร่-แผงลอยเกิดจากการที่สังคมไทยมีวัฒนธรรมการเห็นอกเห็นใจ การทำอะไรตามสะดวกสบาย โดยไม่คำนึงถึงระเบียบวินัย และผลวิจัยพบว่าผลประโยชน์จากหาบเร่-แผงลอยมี 5 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้ค้า 2) กลุ่มผู้ซื้อ 3) กลุ่มหัวคิวหรือตัวแทนผู้ค้า 4) กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ 5) กลุ่มประชาชนและหาบเร่-แผงลอยส่วนใหญ่เป็นคนจนไม่มีเงินทุนมาก ต้นทุนต่ำ ไม่เสียค่าเช่า และค่าเช่าร้านไม่ต้องเสียภาษี ไม่เสียค่ามาตรฐานสุขอนามัย และสิ่งแวดล้อม และอีกส่วนหนึ่งเป็นของนายทุนรายย่อยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างมั่นคง หันมาประกอบการค้าควบคู่ไปกับการลงทุนในระบบโดยจ้างให้คนจนเป็นแรงงานขายตามจุดต่างๆในพื้นที่สาธารณะของกรุงเทพฯ นั้นเอง

สรุป

จากปัญหาการหาบเร่-แผงลอยซึ่งเป็นปัญหาของกรุงเทพฯ มายาวนาน และปัจจุบันกำลังได้รับการแก้ไข โดยกรุงเทพฯ ได้ดำเนินนโยบายรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของกรุงเทพฯ เพื่อคืนความสุขให้แก่ประชาชนผู้ใช้ทางเท้า อย่างจริงจังนั้น ในการกำหนดการดำเนินงานจะต้องมีความชัดเจน มีพื้นที่เป้าหมาย และการดำเนินงานสำรวจและการลงทะเบียนกลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยอย่างชัดเจน โดยการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ จะพบว่ามี การนำนโยบายมาปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะส่งผลต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของกรุงเทพฯ ความเป็นไปได้ของนโยบายสามารถทำให้ทางเท้าใช้ประโยชน์ในการสัญจรไปมาของผู้คนชาวกรุงเทพฯ การนำนโยบายไปปฏิบัติต้องได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องในการดำเนินงานตามนโยบายจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย อย่างไรก็ตามนโยบายการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย จะต้องดำเนินงานที่ต่อเนื่องและสิ่งสำคัญที่สุด คือ ความร่วมมือของประชาชนชาวกรุงเทพฯ ในทุกพื้นที่ จะทำให้ปัญหาการหาบเร่-แผงลอยหมดไปจากทางเท้าของกรุงเทพฯ อย่างยั่งยืนและจะส่งผลถึงภาพลักษณ์ที่ดีของกรุงเทพฯ ที่เป็นเมืองที่มีระเบียบเรียบร้อยด้วย

ในการดำเนินนโยบายหาบเร่-แผงลอยในพื้นที่เขตกรุงเทพฯ นั้นมีความซับซ้อนในแต่ละพื้นที่ที่มีสภาพทางด้านสังคม เศรษฐกิจ ซึ่งมีผู้ค้าได้ค้าขายกันมานาน มีการศึกษาและควมรู้น้อย ไม่สามารถหางานอื่นทำได้ ค่าใช้จ่ายค่าครองชีพสูงบางรายเป็นหนี้ในระบบ และนอกระบบ ต้องเลี้ยงดูผู้สูงอายุ และบางส่วนเป็นคนยากจนจริงๆ การย้ายไปขายที่ใหม่เท่ากับเป็นเริ่มต้นใหม่และบางพื้นที่ที่ทางกรุงเทพฯ ประสานให้ไปขายเป็นทำเลที่ค้าขายไม่ได้ ไม่เหมาะในการหารายได้ที่ได้เงินมาหมุนเวียนเร็วสำหรับผู้ที่ยากจนและไม่สามารถหาอาชีพเสริมอื่นได้ แนวทางการแก้ไข คือ การกำหนดนโยบายในพื้นที่เขตกรุงเทพฯ โดยผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ นั้นจำเป็นต้องมีความเข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้การดำเนินนโยบายมีความถูกต้องชัดเจนสามารถนำนโยบายที่

กำหนดนั้นไปปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย เนื่องจากการดำเนินนโยบายการจัดระเบียบ
หาบเร่-แผงลอยและควบคุมไปกับนโยบายยกเลิกจุดผ่อนผันหรือคั่นทางทำให้ประชาชน
ก่อให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีที่ส่งผลต่อผู้บริหารกรุงเทพฯและเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินนโยบายไปปฏิบัติ
ดังนั้นจึงควรเร่งประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับผู้ค้าที่ได้รับผลกระทบและประชาชนที่เกี่ยวข้อง
ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กองนโยบายและแผนงาน. (2555). *หาบเร่-แผงลอย ในกรุงเทพฯปี พ.ศ. 2555*. สืบค้น 15
กันยายน 2563, จาก http://cpd.bangkok.go.th:90/web2/strategy/54_55/15UNM.pdf
- ไทยรัฐ. (2562). *กทม.เตรียมแผนยกเลิกแผงลอยอีก 185 จุดใน 21 พื้นที่เขต-ผู้ค้า 8 พันราย*.
สืบค้น 20 กันยายน 2563, จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/bangkok/1501148>
- เดลินิวส์. (2557). *จัดระเบียบบราฆ่า สั่งรื้ออาคารล้าทางเท้าใน 30 วัน*. สืบค้น 26 กันยายน
2563. จาก <https://www.dailynews.co.th/bangkok/251121>
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2555). *พระพุทธเจ้ากับคำสอนของพระองค์*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิตากสินเพื่อ
พัฒนาการศึกษา.
- ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. (2552). *การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ = Thailand: the
politics of despotic paternalism*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์.
- สุชิน ตันติกุล. (2557). *รัฐประหาร พ.ศ.2490*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- สำนักเทศกิจ. (2560). *แผนปฏิบัติราชการสำนักเทศกิจ*. สืบค้น 26 กันยายน 2563. จาก
<http://www.bangkok.go.th/citylaw/page/sub/4061>
- Agoncillo, T. A. (1969). *A short history of the Philippines*. New York: The New
American Library.
- Cullinane, M.J. (1971). *Handbook for Stabilization/Solidification of Hazardous
Waste*. Washington, D.C.: USEPA.
- Kohli, A. (2004). *State Directed-Development: Political Power and
Industrialization in the Global Periphery*. Cambridge University Press.
- Riggs, F.W. (1966). *Thailand: The Modernization of a Bureaucratic Polity*.
Honolulu: East West Center Press.